

Scène uit *Don Giovanni* in de Parijse Opéra Garnier. © RV / CHARLES DUPRAT

Ivo van Hove encsceneert meesterwerk van Mozart in Parijs

‘Don Giovanni’ brengt #MeToo naar de opera

★★★★★
DON GIOVANNI

In de tempel van de negentiende-eeuwse opera, de Parijse Opéra Garnier, waagt Ivo van Hove zich aan wat ze in diezelfde negentiende eeuw de ‘opera der opera’s’ noemden: Mozarts *Don Giovanni*. Het stuk strippen van zijn romantische idealisering, dat is Van Hoves doel, maar maakt hij het zo ook relevant voor onze tijd?

STEPHAN MOENS

Als je binnenkomt in de zaal zie je meteen het decor van Jan Versweyveld staan, en dat is niet wat je van hem gewoon bent. Geen glad designinterieur, maar een vuilgrijze, betonnen architectuur met veel trappen, iets tussen Piranesi en Escher, met verwijzingen naar stadsdecors uit de renaissance, maar ook naar het fascistische modernisme in het Italië van de jaren 20 en 30. Dat suggereert enerzijds de verstrikkingen van de menselijke gevoelens, maar anderzijds ook een spel met de tijd, of beter met de tijdperken. Het is een kille omgeving: de spiegel van Don Giovanni's cynische geest.

Van Hove wil niet weten van de romantische interpretatie, die in Giovanni's libertinisme de postrevolutionaire vrijheid wil zien. Voor hem is de Don gewoon een schurk, een macho, een verkrachter die voor zijn wandaden een waas van zelfverzekerdheid en charme heeft opgetrokken. Zijn losbandigheid - de originele titel van *Don Giovanni* begint met *Il dissoluto punito*, de bestraffing

van de losbandige - is niet alleen grenzeloos, maar ook koud en immoreel.

Daardoor wordt meteen ook onze kijk op de andere personages nieuw. Don Ottavio is niet meer de wat sullige, larmoyante aanbieder, maar de consequente verdediger van eer, wet en (verlichte) orde. Masetto is geen boerenpummel, maar een ietwat onhandige revolutionair. Leporello is ook opstandig, maar kan zich maar moeilijk losmaken van Giovanni's misdadige web.

En de vrouwen? Ja, zij zijn het slachtoffer van zijn verleidingskunsten. Donna Elvira gaat er zelfs psychisch aan ten onder. Maar Donna Anna en Zerlina houden zich ondanks de verkrachtingspogingen recht.

Is Van Hoves lezing van *Don Giovanni* dan een #MeToo-verhaal? Ja en neen. Zo'n reductie zou voorbijgaan aan het feit dat de opera twee jaar voor de Franse Revolutie is ontstaan, op het kantelpunt van twee werelden. Zowel Mozart als zijn librettist Da Ponte - de laatste al bewuster dan de

eerste - voelden aan wat er op het spel stond, en dat was ook, maar niet alleen, een genderkwestie. Het ging om niet meer of minder dan de samenleving zelf, inclusief godsdienst, klassenverschillen, eigendom en macht.

Als je de tekst van de opera goed leest, lijkt het inderdaad alsof Da Ponte en Mozart de kant van het verlichte despotisme (en dus van hun keizer Jozef II) kiezen. Maar zoals altijd bij Mozart kolken er in de muziek meer tegenstellingen en onzekerheden - en kunnen daaruit verschillende interpretaties worden afgeleid.

NAÏEF EINDE?

De door Van Hove afgewezen romantische lezing was niet fout, zij was gewoon van haar tijd, net zoals de 'libertijnse' lezingen van regisseurs uit de tweede helft van de twintigste eeuw dat waren. De vraag is veeleer of wat Van Hove ons nu biedt, meer is dan een antiromantische interpretatie, met andere woorden: of zij relevant is voor onze tijd.

Wat de sterke vrouwen betreft: zeker wel. Maar wat met Don Ottavio en Masetto? Wat betekenen recht en orde enerzijds en opstandigheid anderzijds in onze tijd? Op die vraag biedt de voorstelling niet eens een begin van antwoord. Het zou ook niet eenvoudig zijn, want tegen welk ancien régime gaat de opstand en/of de politieke recuperatie in 2019?

Misschien is een begin van antwoord in de slotscènes van het eerste en het tweede bedrijf

te vinden. De eerste toont een feest bij Don Giovanni. Vergeefs probeert die kleur in zijn grijze wereld te brengen door in achttiende-eeuwse kostuums gestoken paspoppen voor zijn vensters te plaatsen: windowdressing, letterlijk. Hij wordt onmaskerd door de drie gemaskerde tegenspelers Ottavio, Elvira en Anna.

De allerlaatste scène kopieert dat beeld met echte kleur: het grijze decor is plots een fleurig Italiaans stadje geworden met geraniums en oleanders, met wasgoed en waaiende gordijnen. Mooi misschien, maar ook een beetje naïef? Wie dat denkt, vergeet dat er een andere scène aan voorafgaat: de hellevaart van Don Giovanni, die Van Hove met een videotruc zo manipuleert dat de hel als het ware de zaal overspoelt. Mogen we dat lezen als: er is geen heldere toekomst zonder de gewelddadige ondergang van het verleden? Geen lachend leven zonder de straf voor de losbandige?

Na afloop joelt het Parijse premiërepubliek enthousiast en is er - uitzonderlijk voor Parijs - geen enkel boegeroep te horen. Dat heeft niet enkel met het optimistische einde te maken, maar ongetwijfeld ook met het ijzersterke, relatief jonge zangersensemble (waarin eigenaardig genoeg de Don Giovanni en de Donna Elvira - Etienne Dupuis en Nicole Car - in het reële leven met elkaar getrouwd zijn) en met de krachtige muzikale aanpak van Philippe Jordan. Al is die laatste bij momenten, nou ja, erg romantisch.

Nog voorstellingen in de Opéra Garnier in Parijs tot 13 juli.

Voor Ivo van Hove is de Don gewoon een verkrachter die voor zijn wandaden een waas van zelfverzekerdheid en charme heeft opgetrokken

